

Datum
2012-04-18

Diarienummer
2012-071

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Enklare och effektivare handläggning av bostadstillägg, m.m.

(Dnr S2012/2173/SF)

Sammanfattning

ISF kan på basis av det nu befintliga underlaget inte tillstyrka förslaget om övergång till beslut om bostadstillägg tills vidare (avsnitt 3.3). ISF lämnar i svaret sin syn på frågor som har med en sådan övergång att göra.

ISF tillstyrker förslaget avseende efterlevandepension. Dock bör övervägas en förändring av den tid efterlevandepension kan beviljas retroaktivt för dem som ändå måste lämna en ansökan (avsnitt 4.1).

ISF har i övrigt inga synpunkter på förslagen i promemorian.

3.3 Övergång till beslut om bostadstillägg som gäller tills vidare

Mot bakgrund av vad som redovisas i rapporten *Handläggning av bostadstillägg – Hanteringen under 2011* (ISF rapport 2012:3) anser ISF det angeläget att hanteringen av bostadstillägg vid såväl Pensionsmyndigheten som Försäkringskassan förbättras, så att fler försäkrade får rätt bostadstillägg. ISF uppfattar inte att den förändring som föreslås i promemorian med automatik leder till vare sig en bättre eller en sämre kvalitet i handläggningen.

Som framförs i promemorian kan de redan införda och planerade effektiviseringsåtgärderna i handläggningen tillsammans med de föreslagna reglerna skapa utrymme för bättre kontroller. Dessa förändringar kan antas bidra till en bättre kvalitet i hanteringen av bostadstillägg, även om det ännu är för tidigt att avgöra om kontrollerna är effektiva när det gäller att upptäcka och förhindra felaktiga beslut. Det finns dock en risk att förslaget med beslut som fattas tills vidare kan leda till felaktiga beslut som ackumuleras till betydande belopp. Det finns också en risk att förändringar i förutsättningarna för bostadstillägg inte uppmärksammas på samma sätt när besluten inte är tidbegränsade.

ISF har i sin pågående granskning endast ytligt studerat de kontrollsystem som i dag finns uppbyggda och ännu mer ytligt de kontroller som är tänkta att införas vid ett eventuellt införande av beslut tills vidare. ISF har därmed inte möjlighet att bedöma effektiviteten i de kontroller som är tänkta att genomföras om tillsvidarebeslut införs, och därmed inte heller om risken för att felaktiga bostadstillägg fortsättningsvis blir lägre än i dag. Någon beskrivning av dessa kontroller görs inte heller i promemorian.

ISF har inte heller tagit del av något underlag som beskriver vilken benägenhet mottagare av bostadstillägg har att anmäla förändringar i förutsättningarna för rätten till bostadstillägg och där förändringarna leder till att storleken på bostadstillägget ska ändras. Det kan dock konstateras att reglerna för bostadstillägg – särskilt vad gäller vilka faktorer som påverkar storleken på förmånen och på vilket sätt – är komplicerade för de försäkrade och att hur vanligt det är att förändringar anmäls både för en höjning och för en sänkning av bostadstillägget torde påverkas av det.

Såväl vilka kontroller som finns som de försäkrades benägenhet att anmäla förändringar i förutsättningarna för rätten till bostadstillägget är avgörande för hur ett system med beslut tills vidare kommer att fungera. Promemorian ger inte underlag för att bedöma om riskerna med beslut tills vidare är stora eller små. ISF vill därför framhålla, precis som görs i rapporten 2012:3, att de nuvarande bristerna i handläggning och beslut behöver beaktas när ställning tas till inriktningen och omfattningen av de kontroller som behövs vid ett införande av beslut tills vidare.

ISF vill dessutom framhålla att ett bostadstilläggssystem baserat på huvudsakligen kontroller i efterhand är problematiskt. Det hänger samman med att mottagare av bostadstillägg per definition har små ekonomiska marginaler. Att i efterhand upptäcka att för mycket bostadstillägg betalats ut kan leda dels till beslut om återbetalningsskyldighet som kan försätta mottagaren i en mycket svår ekonomisk situation, dels till att staten inte kan få tillbaka det överskjutande beloppet. Det kan inte uteslutas att redan det faktum att en mottagare riskerar att bli skyldig att återbetala bostadstillägg kan leda till att vissa individer helt avstår från att söka förmånen, vilket i så fall kan förvärra det problem med underutnyttjande som finns redan i dag. Att i efterhand upptäcka att för lite bostadstillägg utbetalats innebär att den försäkrade har haft en svårare ekonomisk situation än vad systemet är avsett att ge, något som dessutom inte fullt ut kan justeras i efterhand.

Frågan om i vilken utsträckning beslut tills vidare innebär en förändring av antalet återkrav är inte heller bara en fråga som påverkar de försäkrade. Även administrationen och kostnaden för återkravsverksamheten påverkas. Detta berörs inte i promemorians beskrivning av ekonomiska konsekvenser.

4.1 Efterlevandepension utan ansökan

ISF tillstyrker förslaget men anser att det samtidigt finns skäl att överväga en förändring av den tid efterlevandepension kan beviljas retroaktivt för dem som ändå måste lämna en ansökan. Förslaget leder till både administrativ förenkling och att en onödigt börda avlastas en grupp som

nyligen förlorat en nära anhörig. Den nuvarande regeln i 77 kap. 16 § socialförsäkringsbalken innebär att annan efterlevandepension än barnpension endast kan lämnas tre månader tillbaka före ansökningsmånaden. Reglerna har inneburit en risk för att försäkrade i en mycket tung livssituation har gått miste om ersättning vid en försenad ansökan. Det är därför mycket positivt att den risken nu försvinner för majoriteten av de försäkrade. ISF anser dock att det är viktigt att regleringen inte blir orättvis för dem som med de nya reglerna fortfarande måste komma in med en ansökan. Det finns därför skäl att överväga om regeln i 77 kap. 16 § socialförsäkringsbalken bör förändras.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Per Molander. Dan Ljungberg har varit föredragande.

Per Molander
Generaldirektör

Dan Ljungberg
Enhetschef